

EKONERG - Institut za energetiku i zaštitu okoliša d.o.o.
Institut za elektroprivredu i energetiku d.d.
Odvjetnički ured Tilošanec
(Konzorcij za izradu Studije)

Sažetak i osvrt na izradu studije:

Usklađivanje hrvatskog energetskeg sektora i energetskeg zakonodavstva s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije

1. Opće konstatacije

Usklađivanje hrvatskog energetskeg zakonodavstva i energetskeg sektora s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije obveza je Republike Hrvatske preuzeta u procesu pristupnih pregovora s Europskom unijom. Europska unija je tijekom pregovora s Republikom Hrvatskom o poglavlju 15 „Energetika“ definirala četiri mjerila za njegovo zatvaranje. Među mjerilima je bilo i „jačanje tržišta električne energije i prirodnog plina“, čije je funkcioniranje ocijenjeno kao netransparentno i dobrim dijelom netržišno. Poglavlje 15 je privremeno zatvoreno krajem studenog 2009. godine, uz utvrđivanje obveze prilagodbe hrvatskog energetskeg sektora i energetskeg zakonodavstva zahtjevima *Trećeg paketa* energetskeg propisa.

U tom smislu je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (MINGORP) naručilo kod Konzorcija izradu studije „Usklađivanje hrvatskog energetskeg sektora i energetskeg zakonodavstva s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije“, s ciljem definiranja strateškog okvira za provedbu preuzete obveze usklađivanja. Temeljna svrha izrade Studije je povezati zahtjeve iz *Trećeg paketa* energetskeg propisa s aktualnim stanjem hrvatskog energetskeg zakonodavstva i energetskeg sektora te predložiti najprikladniji način usklađivanja. Studija bi, nakon što bude prihvaćena, trebala poslužiti kao podloga za donošenje odluka o toj važnoj problematici iz perspektive Republike Hrvatske i Europske unije.

Sadržaj elaboracije načelno je utvrđen Projektnim zadatkom MINGORP-a. Sukladno usmjerenju iz Projektnog zadatka, **težište elaboracije u Studiji je na provedbi obvezujućih zahtjeva iz *Trećeg paketa* energetskeg propisa i nužnim promjenama za poboljšanje funkcioniranja hrvatskog energetskeg sektora.** Zbog velike važnosti i osjetljivosti elaborirane teme Konzorcij je u tijeku rada na Studiji prezentirao MINGORP-u parcijalne rezultate elaboracije - „Smjernice za izradu Studije“ i „Radni materijal Studije - poglavlja 3., 5. i 6.“. Rok za izradu Studije bio je samo 120 dana u razdoblju lipanj – rujanj 2010. Radna verzija Studije predana je MINGORP-u u ugovorenom roku, a verzija Studije za javnu prezentaciju u dodatnom roku od 30 dana.

2. Način i struktura elaboracije

Povezano s opsegom elaboracije Autorski tim je respektirao činjenicu da se usklađivanje može provesti sa četiri do pet krupnih promjena u energetskeg sektoru koje daju pretežni dio željenih učinaka i nekoliko desetaka manjih promjena o kojima ovisi preostali dio željenih učinaka. Istovremena elaboracija svih pitanja, bez obzira na veličinu učinka, nije poželjna jer komplicira elaboraciju i otežava strateško odlučivanje. U tom smislu u Studiji su obrađene samo one promjene koje su izrijeckom zahtijevane *Trećim paketom* energetskeg propisa i promjene koje mogu značajno doprinijeti rješavanju aktualnih problema hrvatskog energetskeg sektora. To su ujedno i pitanja koja su predmet usklađivanja energetskeg zakonodavstva.

Zadatak Studije je vrlo kompleksan obzirom na veliki broj obilježja procesa usklađivanja, njihovu međusobnu interakciju te potencijalno velike gospodarske i društvene posljedice. Primjena uobičajenih ekonomsko-analitičkih postupaka evaluacije je praktično neizvodiva zbog poteškoća u stvaranju vjerodostojnog algoritma procesa i kvantifikacije podataka za proračun. Sljedeći preporuke iz stručne literature i vlastita iskustva Konzorcija u rješavanju kompleksnih zadataka, odlučeno je da se elaboracija provede metodom multikriterijalne analize, uz primjenu postupka *sumiranje vaganih vrijednosti*. Navedeni postupak je vrlo pogodan za evaluaciju različitih mogućnosti postupanja u odnosu na više kriterija vrednovanja. Omogućuju razvidno strukturiranje procesa odlučivanja i predlaganja rješenja.

Usklađivanje hrvatskog energetskog sektora s *Trećim paketom* energetskih propisa može se provesti s različitim razinom promjena. To ovisi o aktualnom stanju energetskog sektora i stanju koje treba postići u predstojećem razdoblju, bilo da to od nas zahtjeva Europska unija ili je riječ o potrebama Republike Hrvatske. U Studiji se, bez predrasuda prema promjenama, kandidiraju sva zahtijevana i/ili moguća rješenja koja unaprjeđuju stanje u hrvatskom energetskom sektoru. Postupkom vrednovanja mogućih rješenja odabran je način usklađivanja hrvatskog energetskog zakonodavstva i energetskog sektora s *Trećim paketom* energetskih propisa kojim se, po mišljenju Autorskog tima, postiže najveća moguća gospodarska i društvena koristi za Republiku Hrvatsku.

Struktura elaboracije prilagođena je svrsi izrade Studije. Provedena elaboracija obuhvaća:

- ključna obilježja *Trećeg paketa* energetskih propisa Europske unije,
- stanje hrvatskog energetskog zakonodavstva i energetskog sektora prije procesa usklađivanja,
- moguće varijante usklađivanja hrvatskog energetskog sektora s *Trećim paketom* energetskih propisa Europske unije,
- kriterije, metodologiju i vrednovanje varijanti usklađivanja,
- prijedlog usklađivanja hrvatskog energetskog sektora s *Trećim paketom* energetskih propisa Europske unije,
- prijedlog usklađivanja hrvatskog energetskog zakonodavstva s *Trećim paketom* energetskih propisa Europske unije,
- provedbu i plan implementacije usklađivanja.

Elaboracija je dana u primjerenom opsegu od dvije stotine stranica, koje su derivirane iz dvostruko opsežnijeg teksta nastalog tijekom elaboracije.

3. Ključna obilježja *Trećeg paketa* energetskih propisa Europske unije

Europska unija ocijenila je stanje u europskom energetskom sektoru i utvrdila primjerena rješenja u *Trećem paketu* energetskih propisa. Sukladno ocjeni stanja, *Treći paket* energetskih propisa sadrži nova rješenja za uspostavu potpuno liberaliziranog i efikasnog energetskog sektora. Posebno su važni zahtjevi za razdvajanje mrežnih djelatnosti od djelatnosti proizvodnje i opskrbe i uspostavu ujednačenog i povezanog sustava regulacije energetskog sektora. Predviđena je visoka razina koordinacije i nadzora kroz institucije Europske unije, pa čak i prisile, za provedbu novih energetskih propisa. Već je sada najavljeno da će se, prema potrebi, te mjere još i pooštriti.

Treći paket energetskih propisa odnosi se na tržišta električne energije i prirodnog plina. Prihvaćen je u Europskom parlamentu i Vijeću Europske unije 13. srpnja 2009., a stupio je na snagu 3. rujna 2009. Primjena zahtjeva iz *Trećeg paketa* energetskih propisa obvezujuća je za sve zemlje-članice Europske unije, uključujući i Republiku Hrvatsku koja je u obvezi provoditi sve zahtjeve Vijeća Europske unije kao da je već punopravna članica. Rok za usklađivanje energetskog zakonodavstva je 3. ožujka 2011., a za uspostavu operatora prijenosnog/transportnog sustava 3. ožujka 2012.

Treći paket energetske propisa vrlo je opsežan komplet dokumenata Europske unije, koji se sastoji se od dvije direktive i tri uredbe:

- Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije,
- Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina,
- Uredba 713/2009 o uspostavljanju Agencije za suradnju energetskih regulatora,
- Uredba 714/2009 o uvjetima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije,
- Uredba 715/2009 o uvjetima pristupa mrežama za transport prirodnog plina.

Treći paket energetske propisa sadrži odredbe obvezujućeg obilježja (dio u alternativama) i odredbe usmjeravajućeg obilježja. Direktive se transponiraju u nacionalno energetske zakonodavstvo, a uredbe se primjenjuju izravno. *Treći paket* energetske propisa je veliki iskorak Europske unije prema jedinstvenom unutarnjem tržištu električne energije i prirodnog plina. Glavni ciljevi su mu:

- uspostava potpuno otvorenog unutarnjeg tržišta električne energije i prirodnog plina, koje omogućuje svim kupcima slobodan izbor opskrbljivača,
- nepristran pristup mreži i jednako djelotvorna razina regulatornog nadzora u svim zemljama-članicama Europske unije,
- sigurna opskrba energijom, olakšanje prekograničnog pristupa te uspostava unutarnjeg tržišta električne energije i prirodnog plina, koje će stvarati odgovarajuće poticaje za investicijska ulaganja u nove energetske objekte,
- djelotvorno odvajanje mrežnih djelatnosti od djelatnosti proizvodnje i opskrbe,
- osiguranje opskrbe energijom osjetljivih kupaca kako bi se suzbilo *energetsko siromaštvo* kao rastući problem u Europskoj uniji,
- olakšanje uključivanja obnovljivih izvora energije u energetske sustave te razvoj *pametnih* mreža i mjerenja sa svrhom povećanja energetske učinkovitosti.

Treći paket energetske propisa pretvara cijeli niz preporuka iz ranijih propisa u obvezne postupke. Propisanim postupcima želi se prvenstveno postići povećanje neovisnosti mrežnih operatora i obveza suradnje nacionalnih regulatora preko ACER-a (novo tijelo Europske unije s velikim ovlastima na području regulacije). Važno je uočiti da se uspostavljaju uvjeti poslovanja sa znatno manjim nacionalnim utjecajem nego što je to bilo do sada.

U segmentu prijenosa/transporta, proizvodnje i opskrbe, zemlje-članice su dužne provesti razdvajanje vertikalno integriranih energetskih subjekata prema modelima predloženim u direktivama. Bez učinkovitog odvajanja djelatnosti prijenosa/transporta od djelatnosti proizvodnje i opskrbe, postoji naravni rizik diskriminacije glede pogona i ulaganja u mrežu te rizik diskriminacije glede pristupa mreži. Odvajanje djelatnosti prijenosa/transporta od djelatnosti proizvodnje i opskrbe može se ostvariti izborom modela vlasničkog odvajanja operatora prijenosnog/transportnog sustava OPS/OTS (TSO - *Transmission System Operator*) ili izborom modela funkcionalnog odvajanja neovisnog operatora sustava NOS (ISO - *Independent System Operator*). Također je predviđen i kompromisni model, a to je formiranje neovisnog operatora prijenosa/transporta NOP/NOT (ITO - *Independent Transmission Operator*) unutar vertikalno integriranog energetskog subjekta. Sva tri modela razdvajanja trebala bi imati jednake vanjske učinke na sudionike tržišta. Međutim, vrlo su različiti u provedbi i poslovanju.

4. Stanje hrvatskog energetskog zakonodavstva i energetskog sektora prije procesa usklađivanja

Razmjeri potrebnog usklađivanja značajno ovise o potrebnim unaprjeđenjima povezano s aktualnim stanjem energetskog zakonodavstva i energetskog sektora. Radi što boljeg utemeljenja prijedloga potrebnih promjena u energetskom zakonodavstvu i energetskom sektoru razmotrena su najvažnija obilježja aktualnog stanja: funkcioniranje energetskog tržišta, usklađenost i

primjenljivost energetskeg zakonodavstva, razvoj i investicije, politika cijena te uloga i stanje postojećih energetskeg subjekata.

Analiza aktualnog stanja pokazala je da je hrvatsko energetskeg zakonodavstvo usklađeno s *Prvim i Drugim paketom* energetskeg propisa Europske unije. S druge strane, stvarno stanje funkcioniranja i razvoja energetskeg sektora, za razliku od zakonodavstva, znatno je lošije, s bitnim funkcionalnim razlikama između elektroenergetskeg i plinskog sektora. Plinski sektor je reformiran već kod usklađivanja s *Drugim paketom* energetskeg propisa Europske unije, tako da zadovoljava i ključne zahtjeve *Trećeg paketa* energetskeg propisa - posebice u pogledu statusa operatora transportnog sustava. U elektroenergetskeg sektoru, premda je pravno odvajanje operatora prijenosnog sustava provedeno, on je i dalje vlasnički u sastavu vertikalno integriranog društva (HEP grupe), bez stvarne neovisnosti.

Funkcioniranja tržišta u oba sektora je relativno loše jer prevladavaju *de facto* samo dva glavna subjekta - HEP d.d. i INA d.d. i tvrtke derivirane iz tih sustava. Budući da se na tržište nisu uključili novi energetskeg subjekti, nema ni ozbiljne tržišne utakmice. Posljedica je to, ponajviše, politike cijena, koja se umjesto na tržišnim načelima temelji na odlukama Vlade Republike Hrvatske, pretežno uvjetovanim zaštitom standarda građana.

Provedena analiza aktualnog stanja ukazuje na slijedeće konkretne probleme:

- energetskeg zakonodavstvo je teško primjenjivo,
- ovlasti regulatora su relativno ograničene,
- cijene energije se formiraju na administrativni način,
- INA d.d. ima dominantni položaj u proizvodnji i dobavi plina, a HEP d.d. u svim djelatnostima elektroenergetskeg sektora,
- likvidnost tržišta je slaba - uvjeti poslovanja nisu poticajni za ulazak novih energetskeg subjekata na tržište,
- izgradnja energetskeg objekata je nedovoljna, zbog čega se povećava ovisnost o uvozu energije - osobito električne energije,
- učinkovitost postojećih energetskeg subjekata je relativno slaba.

Procesom usklađivanja treba se, uz promjene zahtijevane *Trećim paketom* energetskeg propisa, pronaći i rješenja prethodno navedenih problema u funkcioniranju hrvatskeg energetskeg sektora. Posljednjih je godina bilo više pokušaja rješavanja spomenutih problema, ali bez većih rezultata. **Posebno zabrinjava očekivani raskorak porasta potrošnje i pada mogućnosti proizvodnje električne energije.** Visoka razina ovisnosti Republike Hrvatske o uvozu energije - osobito električne energije - s perspektivom daljnjeg povećanja, može dovesti do znatnog poskupljenja opskrbe energijom pa čak i do kriza opskrbe. To bi vrlo loše utjecalo na planirani gospodarski i društveni razvoj Republike Hrvatske.

Očito je da današnji način funkcioniranja hrvatskeg energetskeg sektora ne potiče rješavanje problema i da su nužna nova rješenja, provjerena u praksi razvijenog tržišnog gospodarstva. Republika Hrvatska ima jasno opredjeljenje u svezi s budućim stanjem energetskeg sektora. Prihvatanjem „Strategije energetskeg razvoja Republike Hrvatske“, opredijelila se za otvoreni, liberalizirani i učinkovit energetskeg sektor, usklađen s načelima Europske unije. **Usklađivanje hrvatskeg energetskeg sektora s *Trećim paketom* energetskeg propisa treba omogućiti ostvarivanje ciljeva utvrđenih Strategijom.**

5. Moguće varijante usklađivanja hrvatskeg energetskeg sektora s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije

Energetskeg sektor ima veliki broj obilježja koja se potencijalno mogu mijenjati u procesu usklađivanja. U Studiji su razlučena obilježja čije promjene su uvjetovane *Trećim paketom* energetskeg propisa ili su važne za poboljšanje funkcioniranja energetskeg sektora, od ostalih obilježja koja nemaju takvo značenje. Dio obilježja koja treba mijenjati razmotren je u

varijantama, a dio je formuliran izravno. Varijantna rješenja navode se za slučaj da su predviđena *Trećim paketom* energetske propisa ili je prije odabira nužna evaluacija mogućih rješenja.

Za elektroenergetski sektor su razmotrene u varijantama uvjetovane promjene u svezi s operatorom prijenosnog sustava i promjene za poboljšanje funkcioniranja sektora u svezi s operatorom distribucijskog sustava i u svezi s razinom komercijalizacije. Za plinski sektor, u kojem je operator transportnog sustava već vlasnički odvojen od vertikalno integriranog energetske subjekta (Plinacro d.o.o.), su razmotrene u varijantama promjene za poboljšanje funkcioniranja sektora u svezi s operatorom distribucijskog sustava i u svezi s razinom komercijalizacije

Izravno su formulirana rješenja za usklađivanje koje Republika Hrvatska treba provesti u svezi s regulacijom energetske sektora, postupkom odobravanja izgradnje energetske objekata te obvezom javne usluge opskrbe. Za ova pitanja dana su rješenja u *duhu Trećeg paketa* energetske propisa, a opisana su u sklopu cjelovitog prijedloga usklađivanja energetske sektora.

5.1. Usklađivanje elektroenergetskog sektora

Modeli uspostave operatora prijenosnog sustava razlikuju se s obzirom na vlasničko i funkcionalno razdvajanje djelatnosti prijenosa od djelatnosti proizvodnje i opskrbe, kad se ta djelatnost obavlja u vertikalno integriranom energetske subjektu. To je slučaj u Republici Hrvatskoj gdje je HEP-OPS d.o.o. sastavni dio HEP grupe. Modeli se međusobno razlikuju povezano s vlasništvom prijenosne mreže te izdvajanjem iz vertikalno integriranog energetske subjekta. Predložena su tri modela uspostave operatora prijenosnog sustava:

- **Varijanta OPS (TSO)** - uspostava hrvatske operatora prijenosnog sustava (uvjetni naziv Hrvatski OPS d.o.o.),
- **Varijanta NOS (ISO)** - uspostava hrvatske neovisnog operatora sustava (uvjetni naziv Hrvatski NOS d.o.o.),
- **Varijanta NOP (ITO)** - uspostava neovisnog operatora prijenosa (uvjetni naziv NOP d.o.o.).

Kod primjene Varijante OPS (TSO) formira se potpuno samostalno društvo Hrvatski OPS d.o.o. za upravljanje elektroenergetskim sustavom u vlasništvu Republike Hrvatske, koje je vlasnik prijenosne mreže. Prema Varijanti NOS (ISO) formira se potpuno samostalno društvo Hrvatski NOS d.o.o. za upravljanje elektroenergetskim sustavom u vlasništvu Republike Hrvatske, a vlasnik prijenosne mreže je društvo *kćerka* HEP-a d.d. - HEP-Prijenosna mreža d.o.o., funkcionalno odvojeno od ostalih društava u HEP grupi. Kod Varijante NOP (ITO) formira se društvo *kćerka* HEP-a d.d. - NOP d.o.o. za upravljanje elektroenergetskim sustavom, koje je vlasnik prijenosne mreže i funkcionalno je odvojeno od ostalih društava u HEP grupi.

U interesu kupaca te poticanja izgradnje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti opravdano je predložiti promjene i kod operatora distribucijskog sustava, premda to nije zahtijevano *Trećim paketom* energetske propisa. Slično kao kod operatora prijenosnog sustava, mogući modeli uspostave operatora distribucijskog sustava se razlikuju s obzirom na vlasničko i funkcionalno razdvajanje djelatnosti distribucije od djelatnosti proizvodnje i opskrbe električnom energijom. Modeli se međusobno razlikuju povezano s vlasništvom distribucijske mreže te izdvajanjem iz vertikalno integriranog energetske subjekta. Predložena su tri modela uspostave operatora distribucijskog sustava:

- **Varijanta A ODS-a** - uspostava hrvatske operatora distribucijskog sustava (uvjetni naziv Hrvatski ODS d.o.o.),
- **Varijanta B ODS-a** - uspostava neovisnog operatora distribucije (uvjetni naziv NOD d.o.o.),
- **Varijanta C ODS-a** - zadržava se postojeći model s HEP-ODS-om d.o.o. uz provedbu minimalnih zahtjeva *Trećeg paketa* energetske propisa.

Kod primjene Varijante A ODS-a formira se potpuno samostalno društvo Hrvatski ODS d.o.o. za upravljanje distribucijskim sustavom u vlasništvu Republike Hrvatske, koje je vlasnik distribucijske

mreže. Prema Varijanti B ODS-a formira se društvo *kćerka* HEP d.d. - NOD d.o.o. za upravljanje distribucijskim sustavom, koje je vlasnik distribucijske mreže i funkcionalno je odvojeno od ostalih društava u HEP grupi. Kod Varijante C ODS-a zadržava se u cijelosti postojeće rješenje s HEP-ODS-om d.o.o., uz provedbu dodatnih mjera funkcionalnog razdvajanja u skladu s *Trećim paketom* energetske propisa.

Način formiranja cijena električne energije je važno obilježje energetskog sektora, kako za energetske subjekte tako i za kupce. Očekivanja energetskih subjekata i kupaca u svezi s cijenom su suprotstavljena pa je to pitanje nužno razmotriti u varijantama. Vezano za liberalizaciju cijena energije i s tim povezanim pitanjima zaštite kupaca, u Studiji je uveden radni pojam *razina komercijalizacije*. Primjenom tog pojma predlažu se slijedeći modeli usklađivanja:

- **Varijanta A promjena u razini komercijalizacije,**
- **Varijanta B promjena u razini komercijalizacije,**
- **Varijanta C promjena u razini komercijalizacije.**

Varijanta A promjena u razini komercijalizacije predviđa tržišno formiranje cijena električne energije za sve kategorije kupaca (regulirana naknada za mrežne djelatnosti), imenovanje HEP-Opkrbe d.o.o. za nositelja obveze javne usluge opskrbe i zaštitu ugroženih kupaca iz kategorije kućanstvo kroz sustav socijalne zaštite. Varijanta B promjena u razini komercijalizacije predviđa tržišno formiranje cijena električne energije za povlaštene kupce (regulirana naknada za mrežne djelatnosti), regulirane cijene za kupce kategorije kućanstvo i imenovanje HEP-Opkrbe d.o.o. za nositelja obveze javne usluge opskrbe. Varijanta C promjena u razini komercijalizacije predviđa tržišno formiranje cijena električne energije za povlaštene kupce uz sustav nadzora (regulirana naknada za mrežne djelatnosti), regulirane cijene za kupce kategorije kućanstvo i imenovanje HEP-Opkrbe d.o.o. za nositelja obveze javne usluge opskrbe.

5.2. Usklađivanje sektora prirodnog plina

U plinskom sektoru se ne razmatra pitanje operatera transportnog sustava jer je to pitanje već riješeno 2002. godine po modelu OTS (TSO), osnivanjem društva Plinacro d.o.o. u vlasništvu Republike Hrvatske.

S obzirom na broj priključenih kupaca i ukupnu potrošnju prirodnog plina, moguće je zaključiti da je broj operatora distribucijskog sustava neopravdano velik (u 2010. godini 39 subjekata), što se negativno odražava i na njihove uvjete poslovanja. U interesu poboljšanja uvjeta opskrbe kupaca i širenja plinifikacije, opravdano je predložiti okrupnjavanje operatora distribucijskih sustava, iako to nije zahtijevano *Trećim paketom* energetske propisa. Budući da je većina postojećih operatora distribucijskog sustava povezana s djelatnosti opskrbe, kroz predložene varijante se uređuje i postupak razdvajanja djelatnosti distribucije od djelatnosti opskrbe. Predložena su tri modela okrupnjavanja operatora distribucijskog sustava:

- **Varijanta A ODS-a** - razdvajanje djelatnosti distribucije i opskrbe te ekonomske i zakonske mjere za okrupnjavanje,
- **Varijanta B ODS-a** - razdvajanje djelatnosti distribucije i opskrbe te ekonomske mjere za okrupnjavanje,
- **Varijanta C ODS-a** - ostaje postojeći model organizacije.

U Varijanti A ODS-a uvodi se obveza pravnog razdvajanja svih operatora distribucijskog sustava od djelatnosti opskrbe te ekonomske i zakonske mjere s ciljem dugoročnog okrupnjavanja operatora distribucijskog sustava. U Varijanti B ODS-a uvodi se obveza pravnog razdvajanja svih operatora distribucijskog sustava od djelatnosti opskrbe te ekonomske mjere s ciljem dugoročnog okrupnjavanja operatora distribucijskog sustava. U Varijanti C ODS-a zadržava se dosadašnji model organizacije postojećih operatora distribucijskog sustava, a okrupnjavanje se potiče kod izgradnje novih plinskih mreža načinom dodjele koncesijske dozvole.

U svezi s razinom komercijalizacije za sektor prirodnog plina predlažu se vrlo slično kao za električnu energiju sljedeći modeli usklađivanja:

- **Varijanta A promjena u razini komercijalizacije,**
- **Varijanta B promjena u razini komercijalizacije,**
- **Varijanta C promjena u razini komercijalizacije.**

Predviđene promjene u tim varijantama identične su kao za električnu energiju, osim što se za obvezu javne usluge opskrbe imenuje Prirodni plin d.o.o. kao dobavljač i postojeći opskrbljivači.

6. Kriteriji, metodologija i vrednovanje varijanti usklađivanja

Cilj procesa usklađivanja hrvatskog energetskeg zakonodavstva i energetskeg sektora je, kao što je već uvodno istaknuto, reformirati energetske sektor prema zahtjevima i u duhu europskih propisa i podići standard njegovog funkcioniranja kao sastavni dio gospodarskeg i društvenog razvoja Republike Hrvatske. Proces usklađivanja neizbježno donosi određene promjene u odnosu na aktualnu organizacijsku strukturu i način poslovanja u sektoru. Elektroenergetski sektor i sektor prirodnog plina su veliki, tehnološki složeni, poslovni sustavi. U takvim sustavima promjene se provode iznimno teško i sporo pa je nužno provesti vrednovanje prethodno predloženih varijanti usklađivanja u odnosu na koristi koje donose i težinu njihove provedbe.

Mogući učinci varijanti usklađivanja, odnosno njihova relativna vrijednost, utvrđeni su primjenom postupka *sumiranje vaganih vrijednosti*. Sržni dio tog postupka je definiranje kriterija vrednovanja, utvrđivanje njihove relativne važnosti i ocjenjivanje vrijednosti varijanti prema kriterijima. U Studiji je predloženo pet grupa s ukupno 18 kriterija vrednovanja, koji su mjerodavni za utvrđivanje ostvarivanja javnog interesa Republike Hrvatske u predmetnom procesu. U svrhu objektiviziranja postupka, utvrđivanje relativne važnosti kriterija obavila je neovisna grupa od 11 stručnjaka (Delfi grupa), a ocjenjivanje vrijednosti varijanti obavio je Autorski tim, također od 11 stručnjaka.

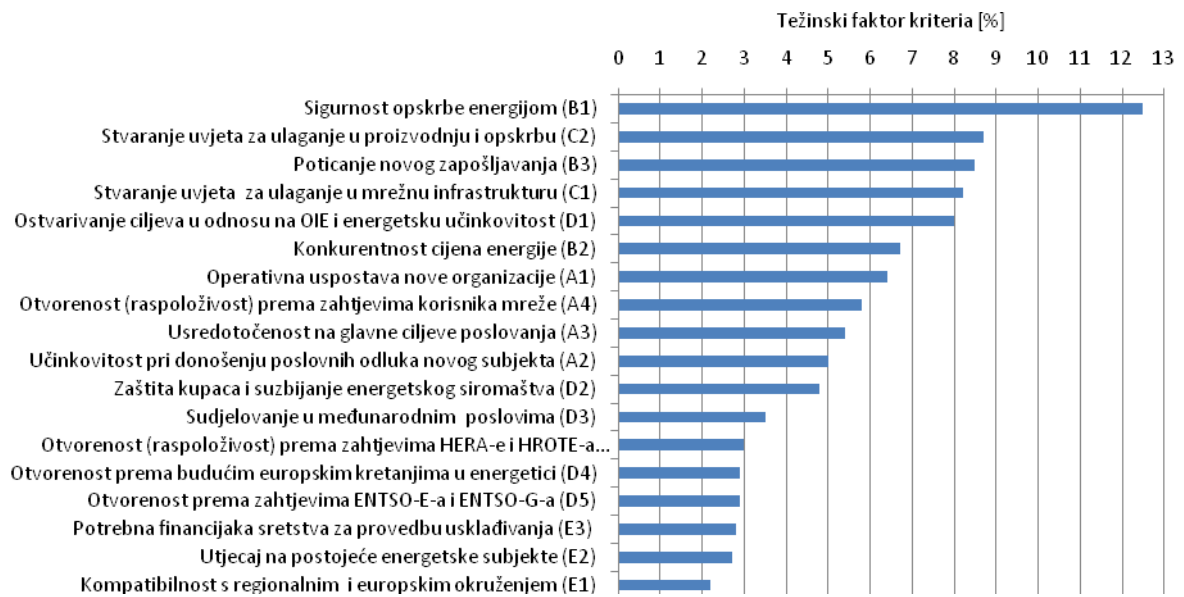
S obzirom na temeljni cilj i okolnosti provedbe procesa usklađivanja, utvrđeni su sljedeće grupe kriterija vrednovanja:

- **Grupa A – Provedivost pojedine varijante (kriteriji A1 do A5),**
- **Grupa B – Utjecaj na makroekonomsku stabilnost (kriteriji B1 do B3),**
- **Grupa C – Otvorenost prema ulaganjima u hrvatsku energetiku (kriteriji C1 i C2),**
- **Grupa D – Mogućnost ostvarivanja ciljeva hrvatske i europske energetske strategije (kriteriji D1 do D5),**
- **Grupa E – Ostali kriteriji (kriteriji E1 do E3).**

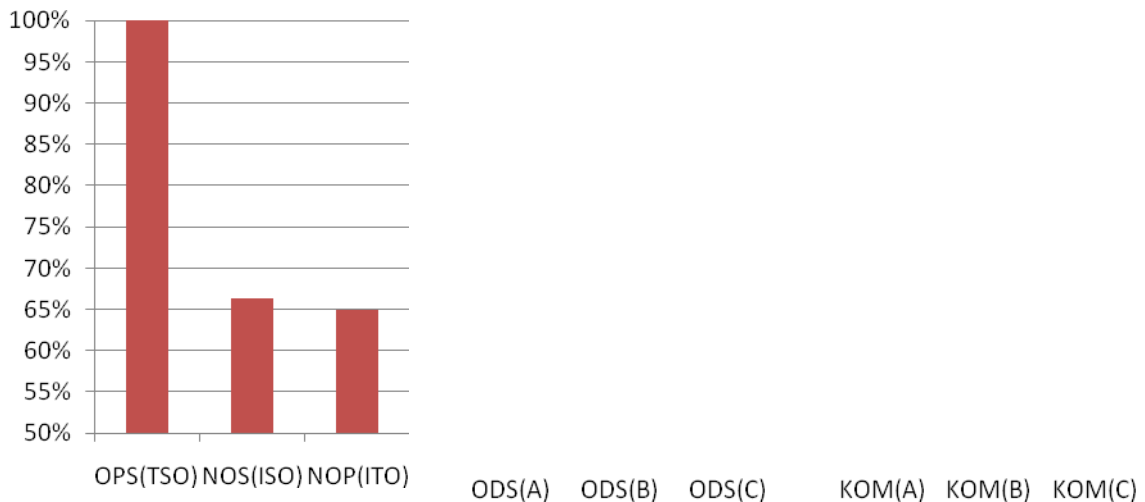
Pregled pojedinačnih kriterija, razvrstanih prema relativnoj važnosti (težinski faktori kriterija) kako ih je odredila Delfi grupa vidljiv je na slici 1.

Ocijene pojedine varijante usklađivanja prema kriterijima množene su s težinskim faktorima kriterija (*vagane vrijednosti*) i sumirane. Sumirane *vagane vrijednosti* predstavljaju relativnu vrijednost pojedine varijante usklađivanja. To je statistički rezultat procijene doprinosa pojedine varijante usklađivanja ostvarivanju javnog interesa Republike Hrvatske, prema iskustvu i mišljenju ocjenjivača. Relativna vrijednost varijanti usklađivanja za elektroenergetski sektor prikazana je na slici 2., a za plinski sektor na slici 3.

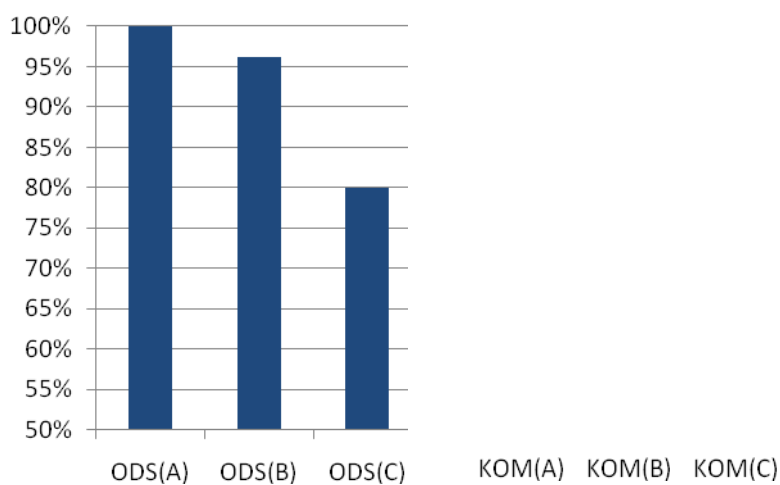
Kao najpovoljniji način usklađivanja predlažu se varijante usklađivanja mrežnih djelatnosti i razine komercijalizacije s najvišom relativnom vrijednosti. **Za elektroenergetski sektor to je organiziranje operatora prijenosnog sustava prema Varijanti OPS (TSO), operatora distribucijskog sustava prema Varijanti A ODS-a i Varijanta A promjena u razini komercijalizacije. Za sektor prirodnog plina to je organiziranje operatora distribucijskog sustava prema Varijanti A ODS-a i Varijanta A promjena u razini komercijalizacije.**

Slika 1. Kriteriji vrednovanja varijanti usklađivanja za mrežne djelatnosti i razinu komercijalizacije

Slika 2. Relativne vrijednosti varijanti usklađivanja za elektroenergetski sektor

Slika 3. Relativne vrijednosti varijanti usklađivanja za sektor prirodnog plina

7. Prijedlog usklađivanja hrvatskog energetskog sektora s *Trećim paketom energetskih propisa Europske unije*

Prijedlog usklađivanja hrvatskog energetskog sektora sadrži izravno formulirana rješenja u svezi s regulacijom energetskog sektora, postupkom odobravanja izgradnje i obvezom javne usluge opskrbe te odabrane varijante usklađivanja za operatora prijenosnog sustava, operatora distribucijskog sustava i razinu komercijalizacije u elektroenergetskom sektoru te operatora distribucijskog sustava i razinu komercijalizacije u plinskom sektoru.

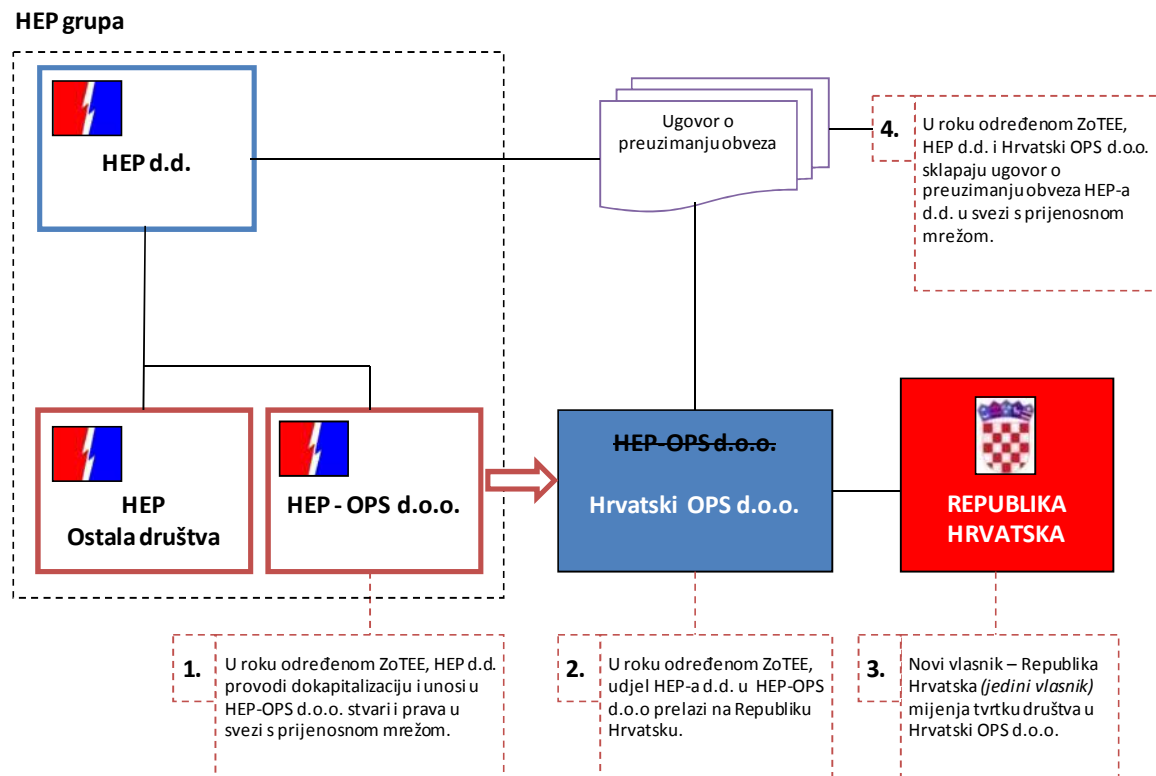
Regulacija energetskog sektora i ovlasti nacionalnog regulatora (HERA-e) uredit će prema odredbama Direktive 2009/72/EZ, Direktive 2009/73/EZ i Uredbe 713/2009. U tom smislu HERA će dobiti opsežne normativne, izvršne i nadzorne ovlasti, a posebno je značajno da se te ovlasti proširuju i na područje cijena energije. HERA će biti pravno i funkcionalno odvojena od svih javnih i privatnih subjekata pa u tom smislu trebaju postupati i njene odgovorne osobe. Članove Upravnog vijeća kandidira, imenuje i razrješava Hrvatski sabor. Upravno vijeće odlučuje o proračunu HERA-e i donošenju statuta. Izravno surađuje s ACER-om, ima veće ovlasti u nadzoru energetskih subjekata, odobrava tarifne stavke za regulirane djelatnosti i nadzire ostvarivanje obveze javne usluge. Odobrava mrežna pravila i donosi opće uvjete opskrbe. Provodi postupak odobravanja i natječajni postupak za izgradnju energetskih objekata.

Za elektroenergetski sektor predlaže se način usklađivanja koji obuhvaća sljedeće: **energetski objekti grade se primjenom postupka odobravanja, a po potrebi i natječajnim postupkom; uspostavlja se operator prijenosnog sustava kao samostalno društvo s pripadnom imovinom; razdvaja se djelatnost distribucije od djelatnosti opskrbe i uspostavlja se operator distribucijskog sustava kao samostalno društvo s pripadnom imovinom; cijene električne energije se formiraju na tržišnim načelima za sve kategorije kupaca; imenuje se HEP-Opskrba d.o.o. za nositelja obveze javne usluge opskrbe (u razdoblju do uspostavljanja potpunih tržišnih odnosa), a ugrožene kategorije kupaca štite se kroz sustav socijalne zaštite ili drugim odgovarajućim mjerama. U HEP grupi ostaju, kao glavne sastavnice, tržišne djelatnosti HEP-Proizvodnja d.o.o. i HEP-Opskrba d.o.o.** Proces preoblikovanja za odabrano rješenje operatora prijenosnog sustava prikazan je na slici 4., a za operatora distribucijskog sustava na slici 5.

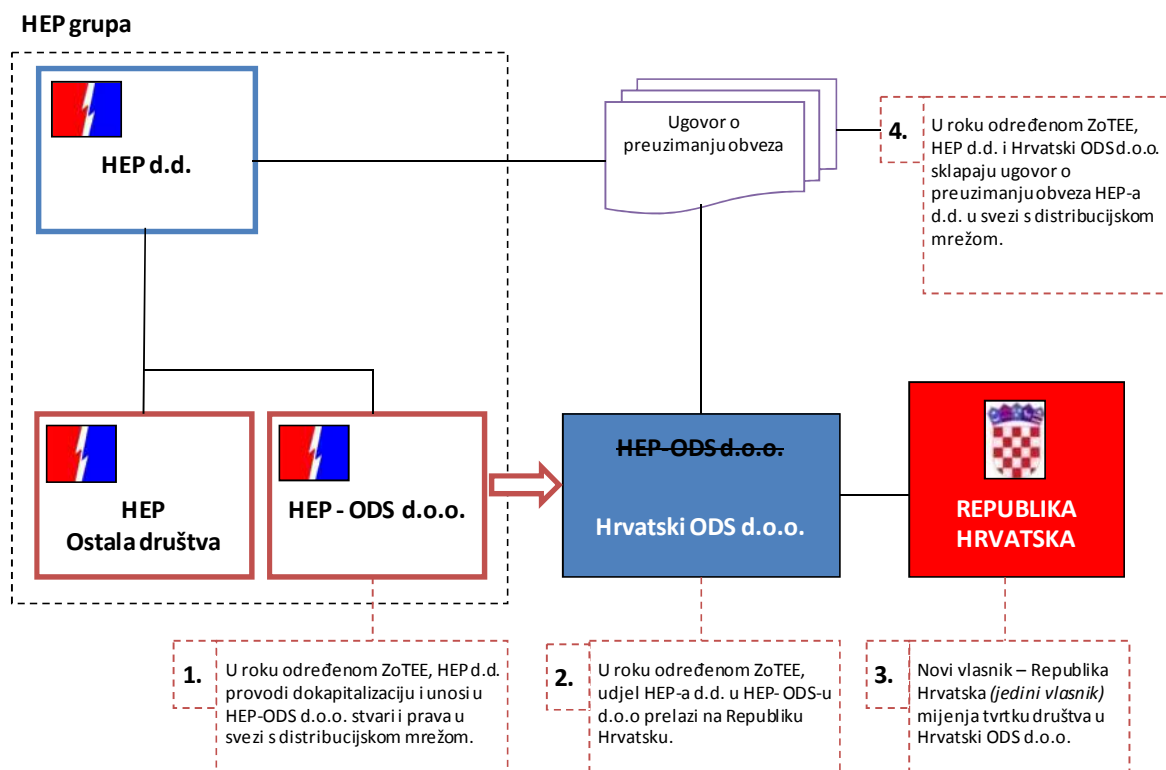
Hrvatski elektroenergetski sektor nakon provedbe procesa usklađivanja ostao bi i nadalje u potpunom vlasništvu Republike Hrvatske. Provedene promjene omogućile bi moderan, održiv sustav opskrbe električnom energijom uz korektne cijene, kakav je u funkciji u većini zemalja-članica Europske unije. Neupitna samostalnost mrežnih djelatnosti potaknula bi investicijske aktivnosti na razini velikih klasičnih elektrana i brojnih srednjih i manjih elektrana na obnovljive izvore energije. Tržišno formiranje cijena električne energije i tehnološki razvoj distribucijske mreže rezultirali bi konkretnim interesom za provedbu mjera energetske učinkovitosti. Odvajanje mrežnih djelatnosti od djelatnosti proizvodnje i opskrbe omogućilo bi specifični razvoj poslovanja u reguliranim (mrežnim) i u tržišnim djelatnostima. Socijalni status zaposlenika HEP grupe ostao bi nepromijenjen jer bi svi zaposlenici nastavili obnašati poslove kojima se i danas bave u postojećoj organizaciji.

U konkretnim okolnostima Republike Hrvatske, ponegdje još uvijek dominira tendencija zaštite koncerna HEP-a kao integralnog energetskog monopolista pa se traže načini da se takvi interesi zaštite i u budućnosti. Riječ je, međutim, o kratkoročnoj politici koja u konačnici šteti interesima hrvatskog elektroenergetskog sektora pa posljedično i hrvatskim državnim interesima. **Nemogućnost HEP-a da ostvari potrebnu izgradnju proizvodnih objekata i posljedično održavanje opskrbe sa sve manje vlastitih elektrana i sve većim korištenjem trenutno raspoloživih jeftinih europskih viškova električne energije, može se dramatično odraziti na cijenu i sigurnost opskrbe električnom energijom.** Potrebna izgradnja hrvatskog elektroenergetskog sustava kojom se garantira sigurnost opskrbe utvrđena je „Strategijom energetskog razvoja Republike Hrvatske“. Niski intenzitet izgradnje proizvodnih objekata u

proteklih deset godina ne daje nikakve garancije za ostvarenje potrebne izgradnje prema Strategiji u predstojećih deset godina (od 2 000. do 2010. godine izgrađeno je samo 5% snage koju je potrebno izgraditi do 2020. godine), što upućuje na nužne promjene u elektroenergetskom sektoru.

Slika 4. Predloženi način preoblikovanja operatora prijenosnog sustava

Slika 5. Predloženi način preoblikovanja operatora distribucijskog sustava

Vlasničko razdvajanje - model OPS (TSO) - temeljni je model Europske unije i prihvaćen je u većini zemalja-članica pa i u okolnim državama. U tom smislu, odabrani koncept najbolje korespondira sa strateškim opredjeljenjem Europske unije i sa „Strategijom energetskeg razvoja Republike Hrvatske“. Premda modeli NOS (ISO) i NOP (ITO) predviđaju djelotvorno funkcionalno razdvajanje, model OPS (TSO) ipak pruža znatno bolje jamstvo novim sudionicima na tržištu da će u pristupu mreži biti tretirani ravnopravno.

Vlasničko odvajanje operatora distribucijskog sustava donosi slične učinke kao i odvajanje operatora prijenosnog sustava. Međutim, kako distribucijski sustavi puno više ovise o lokalnom zatečenom stanju od prijenosnih sustava, ti se procesi provode znatno sporije.

Za plinski sektor predlaže se način usklađivanja koji predviđa sljedeće: **plinski objekti grade se postupkom odobravanja uz eventualno privremeno oslobađanje od obveze pristupa treće strane; razdvaja se djelatnost distribucije od djelatnosti opskrbe i potiče njihovo okrupnjavanje kroz propise i uz ekonomske mjere; cijene plina se formiraju na tržišnim načelima za sve kategorije kupaca; imenuje se društvo Prirodni plin d.o.o. za nositelja obveze dobave plina za opskrbu u sustavu obveze javne usluge (u razdoblju do uspostavljanja potpunih tržišnih odnosa), a ugrožene kategorije kupaca štite se kroz sustav socijalne zaštite ili drugim odgovarajućim mjerama.**

Aktualna organizacija i funkcioniranje djelatnosti distribucije i opskrbe plinom predstavljaju veliko ograničenje daljnjeg razvoja sektora prirodnog plina. Veliki broj subjekata za distribuciju i opskrbu plinom, od kojih približno tri četvrtine funkcionira na granici poslovne i ekonomske održivosti ne pruža adekvatnu uslugu postojećim kupcima i glavni je razlog sporog širenja opskrbe prirodnim plinom na dijelove Republike Hrvatske bez plinske mreže. Predloženim promjenama poboljšalo bi se pretežno loše stanje u distribuciji i opskrbi plinom, ne ugrožavajući interese postojećih vlasnika i nositelja koncesijskih prava. Postojeći vlasnici i koncesionari nastavili bi poslovati unutar većih, ekonomski sposobnijih društava, uz racionalniju organizaciju poslovanja. Prijelaz na tržišno formiranje cijena plina za sve kupce je nastavak procesa koji je već u tijeku. Promjene u plinskom sektoru usmjerene su na uspostavu održivog sustava opskrbe prirodnim plinom na cjelokupnom državnom teritoriju.

Alternativni načini usklađivanja elektroenergetskog sektora i sektora prirodnog plina mogu biti rješenja bliska predloženim rješenjima prema utvrđenom relativnom bonitetu. **Za elektroenergetski sektor to je identično rješenje kao u predloženom načinu usklađivanja, osim što bi operator distribucijskog sustava ostao unutar HEP grupe.** Taj način usklađivanja, ako se ocijeni da je vlasničko odvajanje operatora distribucijskog sustava poželjno ostaviti za kasnije, također može dati vrlo dobre učinke. **Za plinski sektor to je identično rješenje kao u predloženom načinu usklađivanja, osim što bi se okrupnjavanje distribucije i opskrbe poticalo samo ekonomskim mjerama.**

Prijedlog usklađivanja energetskeg sektora dan je za uz pretpostavku da se odmah donose sve odluke o promjenama koje su potrebne hrvatskom energetskeg sektoru u predstojećem razdoblju, a da se dinamika njihove provedbe utvrdi prema realnim okolnostima. Iznimka je samo operator prijenosnog sustava koji se mora uskladiti s odredbama *Trećeg paketa* energetskeg propisa do 3. ožujka 2012. Energetski zakoni utvrdili bi ukupni opseg promjena, a njihovim prijelaznim i završnim odredbama odredila bi se dinamika provedbe.

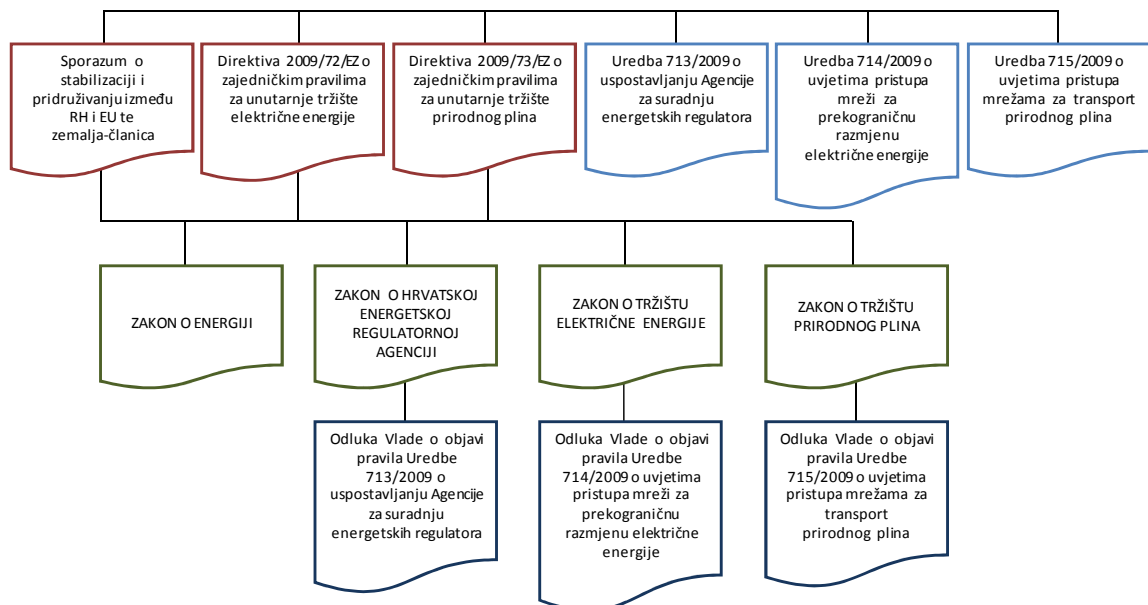
8. Prijedlog usklađivanja hrvatskeg energetskeg zakonodavstva s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije

Potrebne izmjene i dopune energetskeg zakona određene su odabranim rješenjima u svezi s obvezujućim zahtjevima iz *Trećeg paketa* energetskeg propisa i odabranim promjenama za poboljšanje funkcioniranja energetskeg sektora. To je istodobno i prigoda za poboljšanje transparentnosti energetskeg zakona radi jednostavnije primjene. Usklađivanje hrvatskeg

energetskog zakonodavstva zahtjevno je ne samo zbog naravi potrebnih promjena, nego i stoga što u kratkom roku treba promijeniti sve pripadne zakonske i podzakonske akte.

Na slici 6. prikazan je pravni okvir relevantan za provedbu usklađivanja energetskog sektora. Temelj za usklađivanje hrvatskog energetskog zakonodavstva s *Trećim paketom* energetskih propisa je u članku 101. „Energetika“, Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europske unije, koji je potpisan u listopadu 2001. godine, a stupio je na snagu u veljači 2005. godine.¹

U obuhvatu promjena nalazi se Zakon o energiji, Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti, Zakon o tržištu električne energije i Zakon o tržištu plina. Budući da je hrvatsko energetsko zakonodavstvo u vrlo visokom stupnju usklađeno s propisima Europske unije, usklađivanje bi se moglo provesti tehnikom izmjena i dopuna zakona, koje su se u proteklih deset godina provodile više puta. Premda uobičajen, takav način ne omogućava kvalitativne pomake u razvoju energetskog zakonodavstva. Predlaže se, stoga, donošenje novih zakona koji će, uvažavajući dobra rješenja iz postojećeg zakonodavstva, rezultirati kvalitativnim razvojem sustava energetskih zakona na temeljima direktiva i uredbi Europske unije.

Slika 6. Pravni okvir provedbe usklađivanja energetskog sektora

Zbog spomenutih razloga predlaže se nova sistematizacija sadržaja energetskih zakona i to tako da sva temeljna pitanja i opći pravni instituti, uključujući i sustav regulacije, budu uređeni novim Zakonom o energiji. Umjesto Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti predlaže se donošenje Zakona o Hrvatskoj energetskoj regulatornoj agenciji kao organizacijskog i postupovnog akta. Temeljne i opće materijalno-pravne odredbe regulacije bile bi sadržane u Zakonu o energiji, a u Zakonu o tržištu električne energije i Zakonu o tržištu prirodnog plina posebne odredbe. Konceptija koja se predlaže za izradu Zakona o energiji usmjerena je kodifikaciji energetskog zakonodavstva.

Zakon o energiji bi zadržao važnost temeljnog energetskog zakona u hrvatskom zakonodavstvu, s kojim se usklađuju ostali energetski zakoni. Takav koncept podrazumijeva da je Zakon o energiji propis opće naravi, a da su Zakon o tržištu električne energije, Zakon o tržištu prirodnog plina i Zakon o Hrvatskoj energetskoj regulatornoj agenciji posebni zakoni. U aktualnom energetskom zakonodavstvu dolazilo je do sukoba normi, pri čemu su prednost u primjeni imale norme

¹ Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori broj 14/01 i 7/05)

posebnih zakon, u odnosu na norme općeg zakona. Da bi se izbjegao sukob normi treba brižljivo urediti sustav energetske zakona kako bi njihov sadržaj bio u potpunosti usklađen, jer je to uvjet njihove učinkovite primjene.

Okvirom sistematizacije sadržaja Zakona o energiji obuhvaćeno je i poglavlje posvećeno energetskej učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije. Namjera je da se u okviru Zakona o energiji naglasi važnost učinkovitog korištenja energije i obnovljivih izvora te stvori poveznica s posebnim zakonima. Za područje učinkovitog korištenja energije već je donesen Zakon o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji². Za korištenje obnovljivih izvora energije se također predlaže donošenje posebnog Zakona o obnovljivim izvorima energije. Takav pristup uzima u obzir važnost koju Europska unija pridaje obnovljivim izvorima energije, kojima je namijenjena posebna Direktiva 2009/28/EZ o poticanju uporabe energije iz obnovljivih izvora.

U pravnom okviru na slici 6. prikazani su i Uredba 713/2009, Uredba 714/2009 i Uredba 715/2009. Za razliku od direktiva, koje se iz zakonodavstva Europske unije prenose u nacionalna zakonodavstva nacionalnom normom, uredbe su propisi izravne primjene koji jedinstvenom europskom normom zamjenjuju postojeće domaće pravne norme svih zemalja-članica. Republika Hrvatska ima obvezu preuzeti norme Europske unije u svoje zakonodavstvo na temelju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europske unije. Prema postojećoj praksi, preuzimanje uredbi Europske unije provodi se objavom izravnog prijevoda u „Narodnim novinama“.

9. Provedba i plan implementacije usklađivanja

Proces usklađivanja energetskeg sektora Republike Hrvatske imat će velike gospodarske i društvene posljedice. Za usklađivanje s *Trećim paketom* energetskeg propisa nužna je participacija i načelna suglasnost svih zainteresiranih strana. Uređivanje odnosa složena je zadaća, za koju je potrebno i odgovarajuće vrijeme. Dodatna okolnost koja povećava složenost zadaće su otežani gospodarski i socijalni uvjeti u hrvatskom društvu, koje prate i poremećaji u funkcioniranju institucionalnih oblika djelovanja zbog nedostatka proračunskih sredstava. Zbog toga je iznimno važno odrediti prave oblike, način i vrijeme operacionalizacije mjera koje proizlaze iz predloženog usklađivanja hrvatskeg energetskeg sektora i energetskeg zakonodavstva.

Kao dionike procesa usklađivanja sagledava se institucionalna i zakonodavna razina, postojeći energetske subjekti, udruge koje se bave energetskeg temama i zaštitom kupaca, sindikati i šira javnost. **Bilo bi vrlo korisno kad bi institucionalna i zakonodavna razina donijela političku odluku o načinu usklađivanja energetskeg sektora, vodeći računa o ukupnim okolnostima tog procesa.** Uloga postojećih energetskeg subjekata sagledava se u provođenju mjera za jačanje konkurentske sposobnosti. Udruge, sindikati i javnost olakšali bi provedbu usklađivanja njihovim opredjeljivanjem za promjene koje imaju dugoročne pozitivne učinke na energetske sektor. Vrlo je važna uloga medija, koji bi trebali osigurati objektivno informiranje o razlozima i obilježjima procesa usklađivanja.

Komunikacija s javnošću u procesu donošenja odluka u svezi s usklađivanjem hrvatskeg energetskeg sektora s *Trećim paketom* energetskeg propisa Europske unije posebno je važna, jer se projekt odnosi doslovce na sve pravne i fizičke osobe u Republici Hrvatskoj te sve hrvatske građane. Informacije o raspoloživosti, kvaliteti i cijeni električne energije i prirodnog plina te o mogućnosti promjene opskrbljivača energijom itd., bitne su za sve spomenute dionike. Opće pravo na pravodobnu, jasnu i potpunu informaciju o svemu što utječe na spomenute pokazatelje, jedno je od sržnih prava ugrađenih u Ugovor o utemeljenju Europske unije.

² Zakon o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji („Narodne novine“ broj 152/08)

Za provedbu usklađivanja energetske zakonodavstva potrebno je vrlo iscrpno planiranje aktivnosti, s obzirom na iznimno kratak rok provedbe, a za usklađivanja energetske sektora za početak je dovoljna izrada okvirnog plana, s obzirom na dulji rok provedbe.

Predloženo je da se po završetku Studije učini sljedeće:

- prezentira Studija zainteresiranim stranama i provedu potrebne konzultacije (djelomično provedeno),
- prihvatiti platforma za provedbu procesa usklađivanja na Vladi Republike Hrvatske,
- utvrdi operativni plan usklađivanja energetske zakonodavstva,
- imenuje međuresorna grupu predvođena MINGORP-om za izradu prijedloga novih energetske zakona i nadzor procesa prihvaćanja,
- utvrdi okvirni plan usklađivanja energetske sektora,
- imenuje grupa predvođena MINGORP-om za koordinaciju usklađivanja energetske sektora.

Provedbu cjelokupnog procesa usklađivanja energetske zakonodavstva treba ostvariti u samo dva mjeseca, što je vrlo kratki rok za tako opsežan posao. Plan provedbe treba sadržavati pregled svih aktivnosti, njihovo trajanje i interakcije te imena odgovornih osoba. Cjelokupnim procesom treba upravljati osoba s dovoljnim ovlaštenjima. S obzirom na iznimno kratki rok provedbe, aktivnosti treba provoditi usporedno, gdje god je to moguće.

10. Zaključne konstatacije

Studija je predložila način usklađivanja hrvatske energetske sektora i energetske zakonodavstva uvažavajući zahtjeve iz *Trećeg paketa* energetske propisa Europske unije i potrebne promjene za poboljšanje funkcioniranja energetske sektora.

Uz obvezujuće promjene u energetske sektoru, izabrane su promjene ponuđene u alternativama i dodatne promjene koje bi trebale imati velike učinke na rješavanje glavnih poteškoća u funkcioniranju sektora. Odabrana su relativno radikalna rješenja zbog činjenice da u elektroenergetske sektoru i djelomično u plinske sektoru, i nakon deset godina od prvog usklađivanja hrvatske energetske zakonodavstva s europske propisima, još uvijek nije u funkciji tržišni načina poslovanja, a investicijske aktivnosti su znatno ispod potrebnog opsega izgradnje. Tržišni način poslovanja u energetske sektoru je temeljno očekivanje Europske unije. Stoga, vrlo skoro pristupanje Republike Hrvatske Europske uniji nameće potrebu djelotvornijeg rješavanja problema u energetske sektoru.

Za očekivati je da će promjena organizacijske strukture i načina poslovanja u energetske sektoru, promjena načina određivanja cijena energije i otvaranje sektora novim energetske subjektima i investitorima izazivati velike rasprave i suprotstavljanje promjenama ili pristanak samo na minimalne promjene kod većine dionika. Takva reakcija je razumljiva, premda ne i opravdana. Za učinkovitu raspravu i procjenu jesu li predložene promjene potrebne bilo bi poželjno odgovoriti na sljedeća pitanja:

- postoje li problemi u aktualnom funkcioniranju hrvatske energetske sektora koji ugrožavaju budući gospodarski i društveni razvoj Republike Hrvatske,
- može li hrvatski energetske sektor dati veći doprinos gospodarske razvoju,
- može li se ostvariti potrebna izgradnja predviđena „Strategijom energetske razvoja Republike Hrvatske“ bez značajnih inozemnih ulaganja,
- šteti li dominacija HEP grupe i djelomično INA-e d.d. razvoju energetske tržišta,
- može li se i nadalje odgađati primjena tržišnog načina formiranja cijena energije,
- zašto postojeći energetske subjekti zaostaju u pokazateljima uspješnosti poslovanja prema usporedivim europske energetske tvrtkama,
- može li se organizirati konkurentni i likvidni energetske sektor s manjom razinom promjena od predložene?

Početne provedene rasprave potvrđuju očekivanje da će se dio dionika suprotstavljati predloženim rješenjima. Oni polaze od apriornog vjerovanja da su jedino *moćni HEP i INA* garancija sigurne opskrbe energijom i očuvanja nacionalnih i socijalnih interesa. Takav pristup isključuje mogućnost nepristrane strukturirane rasprave, koja bi dovela do objektivnog sagledavanja situacije i povezano promjena koje su potrebne u energetsom sektoru.

Korisno je još jednom naglasiti da su promjene koncipirane na način i u opsegu koji se očekuje od Republike Hrvatske kao skore zemlje-članice Europske unije i zemlje koja treba intenzivirati investicijske aktivnosti u energetsom sektoru radi sigurnosti opskrbe i poticanja gospodarskog razvoja, a posebno novog zapošljavanja. **U svezi s potencijalno negativnim učincima procesa usklađivanja važno je uočiti da svi segmenti energetsog sektora koji su do sada bili u vlasništvu Republike Hrvatske ostaju i nadalje u njenom vlasništvu, što je garancija očuvanja nacionalnog interesa.**

Promjene u energetsom sektoru ne ukidaju ni jedno radno mjesto i svi zaposlenici nastavljaju obavljati svoje dosadašnje poslove. Prijelaz na tržišno formiranje cijena olakšat će se primjenom odgovarajućeg prijelaznog razdoblja i mjerama socijalne zaštite za stvarno ugrožene kupce. Promjene u organizaciji operatora prijenosnog sustava u Varijanti NOP (ITO), za koju se zalaže HEP grupa, uključuje prijenos imovine s HEP d.d. na NOP d.o.o. i potpunu funkcionalnu samostalnost tog društva unutar HEP grupe. Time se provodi razdvajanje imovine djelatnosti prijenosa prema djelatnosti distribucije, što je delikatan i opsežan posao, pa su po trajanju i troškovima provedbe ova i predložena varijanta usklađivanja praktično jednake.

Pobliža prezentacija materije prikazane u ovom Sažetku dana je u Studiji, a po potrebi mogu se dobiti i dodatna pojašnjenja od Autorskog tima.

Zagreb, 30. prosinca 2010.